

Мүнөвөр ханым Мансурова.

Е В МУСИГИ АРХИВИ

«Азәрбајҹан муғамлары, Бәһрам Мансуров, тар». Бу сөзләр ЮНЕСКО тәрәфиндән бурахылмыш валларын үзәриндә җазылмышдыр.

онун тәдҗигатчылығи бачарығына, мусиги сәнәтинә вурғундугуна, әл ғабиләҗитинә һеҗран олурсан. Белә бир архивин җарадылмасы кәзәл тәшәббүсдүр вә мусиги инчәсәнәтинин тәдҗиги үчүн дәҗәрли мәнбәдир.

Ев архивиндәки сәнәдләр белмәләре аҗрылмыш, илләре бөлүнүш, чилдәниб салыҗа салынмышдыр. Бурада тарихи сәнәдләр, граммәфон валлары, лент җазылары, гәзетләр, журналлар, шәһ нумуналары, китаблар, сәҗсәс-һесәбсың фото шәкилләрдә җанашы, көркәмли сәнәт адамларынның әлҗамалары вә сәсләри дә сахланылар.

Бу зәңкин хәзинәнин сәһифәләрини зәрәғләдикчә елә бил көркәмли мусиги хадимләринин өзләри илә көрүшүр, онылар сәһбәтләрини вә сәсләрини ешидирсән.

...Отузунчу илләрдә Бақыда тез-тез шәғ концертләри, этнографик ахшамлар, әдәби-мусигили кечәләр тәшкил олунурду. Һәмин концертләрдә Азәрбајҹанын рајонларындан чағырылмыш Хан, Фәрәли, Мүтәлим вә башга халг хәнәдәләри, һәмчинин ашығлар иштирак едирдиләр. Динләҗичиләр мөшһүр гадын хәнәдәләрән Сүрәјә Гачарын, Јавәр Кәләнтерлинин, Һәҗигәт Рәзәванын, Чәһан Талышынскаҗанын, Мүнәввәр Кәләнтерлинин вә бир чох башгаларынның чыхышларыны һәрәрәтлә гаршыламышлар.

Этнографик концертләре гардаш Әзәрбајҹистан, Күрүҗстан, Ермәнистан республикаларында да ансамбллар, ифачылар дә вәт олунурду.

Көркәмли бастакарларымыз Зүлфүғар һачыбајов тел-тез Азәрбајҹанын рајонларына кәдәр, исте-дады охуҗанлары сечиб Бақыда кәндә-

АДР-ни Гумболат университетинин профессору Јурген Есенер вә Бәһрам Мансуров.

рибәси доврүнә аңл чохлу марағлы сәнәдләр топланмышдыр. Булар тарзән Бәһрам Мансуровун, мугәнни Һәҗигәт Рәзәванын, Јавәр Кәләнтерлинин, Күлхәр Һасанованын, Түҗәзбан Исмајылованын әскәри һиссәләрдә һәрби хәстәханаларда вердикләри концертләрдән сәһбәт ачыр.

1941-чи ил. Азәрбајҹан Опера вә Балет Театры Иранга гастрол сәфәригә чыхыр. Инчәсәнәт усталарымыз мөшһүр муғам операларында ојнамалда җанашы, оныкынның 22 шаһринда концертлар вериләр. Азәрбајҹанын инчәсәнәт усталарындан ибарәт бөјүк концерт бригадасы јенидән Иранга кәдир. Иран тамашачылары рәғсәсәләрән Гәмәр Алмасзадани, Физзә Һәнифәҗеваны, мугәнниләрдән Сара Гәдимованы, Зәһрә Рәһимованы, Хан Шүшинскини, Әлвәст Садыгову вә башгаларынның сүрәкли алғышларла гаршылајырлар.

Бәһрам Мансуров да онылар арасында иди. һеч тәсәдүфи дејилки, Шадлинин, бөјүк мугәннимыз Сәјид Шүшинскинин граммәфон валлары илә җанашы Иранын көркәмли сәнәткарлары Ағаји Таһирзаданин, Рағзүлу ханын, Дәрвиш ханын, Бағыр ханын надир патефон валлары ев архивинин гиҗмәтли инчәлиридир.

Надир шәкилләри олан албомлардан биринә бахырыр. Бурада Јавәр Хан Кәләнтерлинин фото шәкилдәри топланмышдыр.

рәрди. Филармонийда көркәмли мугәнниләрдә җанашы онылар да мугәннәз концертләри оларды. Азәрбајҹанын мусиги мадәнијәти тарихиндә унутулмаз из бурахылмыш һәмин һадисәләре аңд ев архивиндә сахланылан сәнәдләр дигәти чәлб едир.

Будур, башга бир говлуғу вәрәҗләјирки. Бурада Бөјүк Вәтән муһа-

раг көстәрирләр. ЮНЕСКО нәздин, дани бейнаһал мугәнисали мусиги тәдҗигаты вә сәнәдләр институтун директору франса профессору Ален Даниелу Бақыга кәлимиши. О, халг мусиги әләтләриндә чәлән көркәмли сәнәткарлары динләмиш, Бәһрам Мансуровун ифасыны даһа чох бәјәмиш вә тарзәнин деңг ја-зыларыны өзү илә апарымшыды. Һолландија фирмасында Азәрбајҹан муғамларындан ибарәт валлар истәһсал едилмишдир. Кәзәл тәрти-бағла бурахылдан валлары вә өз мәктүбүн Бақыга конферанс Франса профессору јазыр. «Халг мусигисин әләтләриндә чәләнләр чохдур. Амма сизин чалгыңыз даһа чох тәсир бағышлајыр. Евиниздәки самимијәти вә җоңагәләрварлији һеч вахт унутулмаҗағам. һәҗәт јолдашымыз Мүнәввәр ханым чох зәһмәткешдир, аличәнәбдыр, гаҗыкешдир. Елә она көрә дә ханш едирәм мәнин ән хош арузуларымы вә дәрин миннәт-дарлығымы Мүнәввәр ханыма бил-дирсәниңиз».

Ев архивиндә АДР-ни Гумболат университетинин профессору, доктор Есенер, Польша мусигишүнәсы Јан Будзачек, маҗар алимни Иштван Раңч вә оныларча әчәниб җоңагәләрин лентә җазылмыш сәсләри вә мусигиниз һағында чох рәјәри дә вәдир.

Чиләрарыстанда јашајан шаир Мафкура ханым Молдова да Мүнәввәр ханымның җоңагы олмушдур. Ев архив онә хош тәсир бағышламышдыр.

Ев архивиндән бастәкарлар, мусиги тәдҗигатчылары, музей ишчиләри сәмәрәли истифадә едирләр. Мусигишүнәсы Елһира Аббасова «Бәһрам Мансуров» ады китаб җазымшыдыр. Ев архивинин материаллары әсәсында һазырланмыш һәмин китаб Москвада нашр едилди. Азәрбајҹан Дөвләт Консерваториясинин тәләбәси Мәлиһ Мәмәдәв бу сәнәдләрдән истифадә едиб дигәсәм иши җазымшыдыр.

Өлкәмизниң бир чох музейләри, архивләри Мүнәввәр ханымның тәшкил етдији бу зәңкин архив илә сых әлаға сахлајырлар. Мүнәввәр ханым башга шәһәрләриниздәки музей вә архив ишчиләриниң бир сыра надир сәнәдләри әлдә етмәкдә көмәк едир. О бу җазылмада Јереван инчәсәнәт музейинә 3 надир фото шәкли кәндәришмишдир. Музейин мусиги шәһбәсиниң мүдир К. Григорјан бу гиҗмәтли һәдјиә үчүн Мүнәввәр ханыма өз тәшәккүрүнү билдирмишдир. Ев архивиндән һәмчинин Ләв Мансуровун тар илә шәкли, Грозны инчәсәнәт музейинә, Азәрбајҹан тарихи музейинә лент җазылары, хәтирәләр, әлҗамалары, гәдим валлар, надир фотолар, мусиги, әләтләри һәдјиә верилмишдир.

Бу кәзәл хәзинәни јарадан вә оны күндән-күнә зәңкинләшдирән Мүнәввәр ханыма өз хејрәти ишндә муғәффиҗиләтәр арузлајырыр.

Һачы АҒАЈЕВ.